

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2016. május 18.

GÉPÉSZETI ALAPISMERETEK

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2016. május 18. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

A feladatokat figyelmesen olvassa el! A válaszokat a feladatban előírt módon adja meg!

A **feleletválasztásos tesztfeladat**nál javítani tilos, a javított válaszok nem értékelhetők! Azoknál a feladatoknál, amelyeknél több jó válasz is lehetséges, ne válassza azt a módszert, hogy valamennyi lehetőséget megjelöli, mert ebben az esetben a feladat nem értékelhető! Ha a helyes megoldások számánál több választ jelöl meg, akkor a többletválaszok számával a pontszámot csökkenteni kell.

A **számítást igénylő feladatok**nál minden esetben először írja fel a megfelelő összefüggést, majd helyettesítse be a számértékeket, végezze el a szükséges számítási műveleteket! A végeredménynél a mérőszám mellett tüntesse fel a mértékegységet is! Ha a feladatrészeknél nincs külön utasítás a mértékegységek vonatkozásában, akkor a végeredményeket N-ban, m-ben, s-ban, illetve ezek származtatott mértékegységeivel kifejezve adja meg! Ceruza csak a rajzolást, szerkesztést igénylő feladatokhoz használható.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Választást, rövid választ igénylő feladatok

1. Szerkesszen ellipszist paralelogramma módszerrel!

3 pont

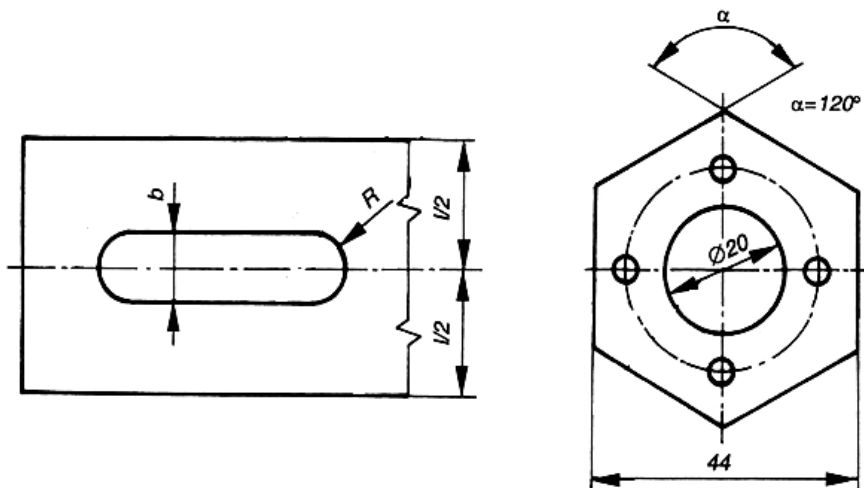
Adott: a paralelogramma hosszabb és rövidebb oldala, és a dőlésszög (45°).

Rövidebb oldal: 40 mm.

Hosszabb oldal: 80 mm.

2. Jelölje be az alábbi ábrákon a magától értetődő méreteket!

2 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Határozza meg, hogy a tűrésmezőn belüli méretek esetében mikor biztos, hogy fedés keletkezik! **1 pont**

.....

.....

4. A táblázatba rajzolja be az alaktűrés rajzjeleit! **3 pont**

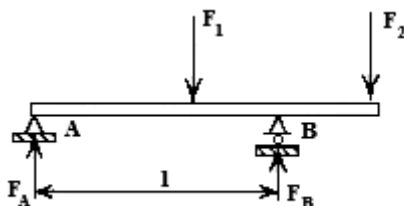
Tűrésezett jellemzők	Rajzjelek
Egyenesség	
Síklapúság	
Köralakúság	
Hengeresség	
Adott profil alakja	
Adott felület alakja	

5. Definiálja a megoszló erőrendszer fogalmát! **1 pont**

.....

.....

6. Nevezze meg az ábrán látható tartót! **1 pont**

A tartó fajtája: .....

7. Értelmezze a mértékadó igénybevételt! **1 pont**

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. Írja fel azt az összefüggést, amelynek alkalmazásával történik az ellenőrzés húzó igénybevételre! **1 pont**

9. Húzza alá azt az elzáró szerelvényt, amelyik szabályozást is lehetővé tesz! **1 pont**

Szerelvények:

- a.) Csap
- b.) Szelep
- c.) Tolózár

10. Az alábbi állítások közül húzza alá azt, amelyik nem a siklócsapágyra vonatkozik! **1 pont**

A működése lényegében

- a jó kenésen
- a terheléshez és a fordulatszámhoz jól megválasztott csapágyanyagon
- a gördülőtestek keménységén múlik.

11. Az alábbi összefüggések közül válassza ki azt az összefüggést, amelyik a szalagfékekre vonatkozik! **1 pont**

a.) $Fékezőnyomaték = Súrlódóerő \cdot \frac{fékdob \text{ átmérője}}{2}$

b.) $Fékezőnyomaték = Fékezőerő \cdot \frac{fékdob \text{ átmérője}}{2}$

c.) $Fékezőnyomaték = Súrlódóerő \cdot fékpofák \text{ középpontjának távolsága a tengelyközéptől}$

12. Az alábbi felsorolásból húzza alá azt, amelyik nem szerepe a rugóknak a gépszerkezetben!

1 pont

Rugók szerepe a gépszerkezetben:

- rugalmas szorítás
- energiatárolás
- hőelvezetés
- erő- vagy nyomatékhatárolás
- erő- vagy nyomatékmérés
- rezgés csillapítás
- kapcsolódó gépelemek hosszú méretláncában méretkiegyenlítő záróelem

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

---

13. Írja fel a 40 mm-es névleges átmérőjű, 6 mm-es menetemelkedésű, három bekezdésű balmenetes trapézmenet szabványos jelölését! **1 pont**

14. Egészítse ki az alábbi mondatot! **1 pont**

A martenzit szénnel ..... , rácsszerkezetében
..... α -vas.

15. Határozza meg, hogy az alábbi felsorolások az alumíniumötvözetek melyik hőkezelésének a feltételei! **1 pont**

A hőkezelés feltétele, hogy:

- az alumíniumnak olyan ötvözőt kell tartalmaznia, amely korlátoltan oldódik, és az oldóképessége a hőmérséklettel változik,
- az illető ötvözőelem az alumíniummal vagy az alumíniumban lévő másik ötvözőelemmel vegyületet alkotson, amely a szilárd oldatban oldódik, és abból a hőmérséklet csökkenésével kiválik.

A hőkezelés neve: .....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szerkesztést igénylő feladat

1. A szemléltető axonometrikus kép alapján szerkessze meg a villástengely alkatrészrajzát!

20 pont

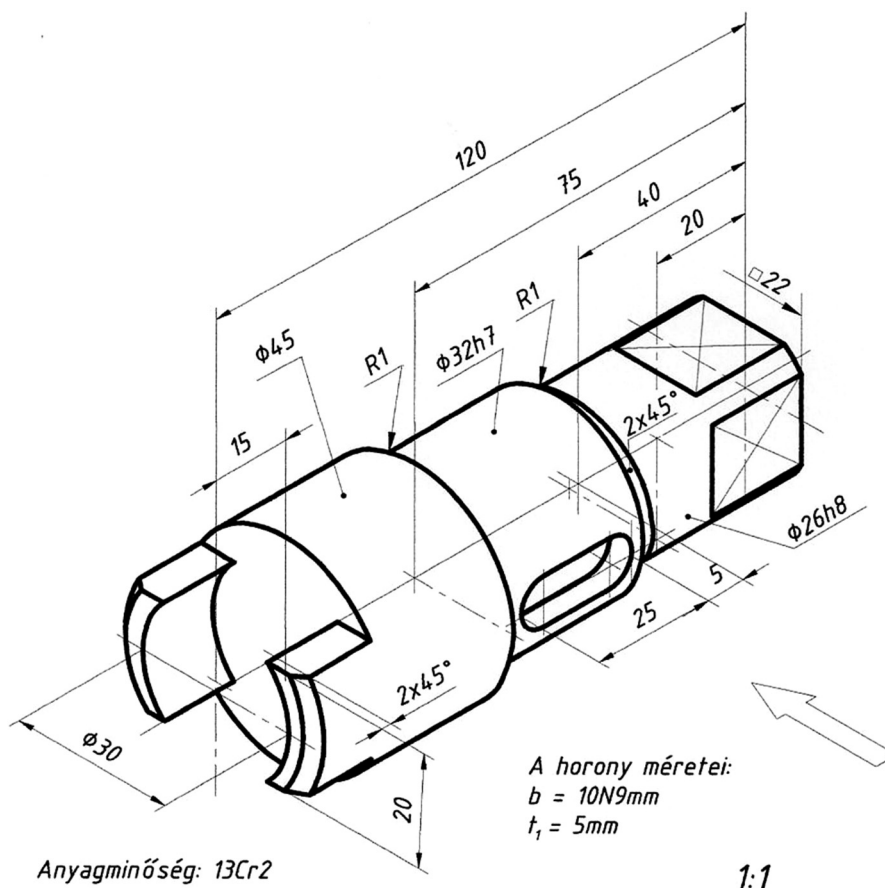
Méretarány: 1:1

- előlnézet,
- balnézet (félvetület),
- a lapolt és hornyolt tengelyszakaszon készítsen nyomvonalra rajzolt szelvényeket!

A tűrésezett tengelyátmérők felületminőségének átlagos felületi érdességi jelzőszáma: $1,6 \mu\text{m}$, a villás tengelyvég síkfelületeinek jelzőszáma: $0,8 \mu\text{m}$, a többi felületé $6,3 \mu\text{m}$. A villás tengelyvég betétben edzett: HRC 60+4, az edzett kéreg vastagsága: $0,8+0,4 \text{ mm}$.

Adatok a tűréstáblázat elkészítéséhez:

Méret	Felső határeltérés / μm /	Alsó határeltérés / μm /
$\phi 32\text{h}7$	0	- 25
$\phi 10\text{N}9$	0	- 36
$\phi 26\text{h}8$	0	- 33

Villástengely

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szerkesztési feladat megoldása:

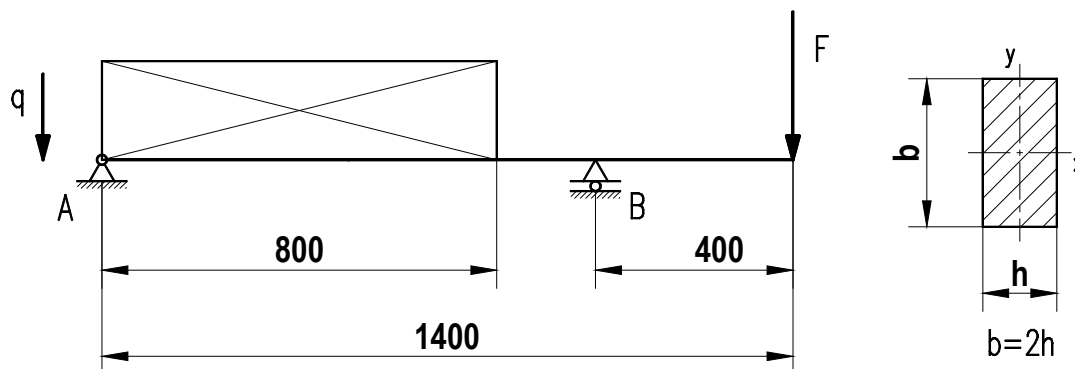
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Számítást igénylő feladatok

1. feladat

20 pont

Határozza meg az ábrán látható, vegyes terhelésű, konzolos kéttámaszú tartó rögzítési pontjaiban ébredő reakcióerőket, a tartót terhelő maximális hajlítónyomatékot, majd ez alapján végezze el a tartó szilárdsági méretezését! A számítások során a szerkezet saját tömegéből származó erőhatások elhanyagolandók. A számítások eredményeit két tizedes-jegy pontosságra kerekítse! A tartó szelvénye a beépítési helyzetet mutatja.

Adatok:

- a megoszló terhelés intenzitása: $q = 10 \frac{kN}{m}$
- a koncentrált erő nagysága: $F = 5 kN$
- a tartóra megengedett max. hajlítófeszültség: $\sigma_{meghajl} = 140 MPa$

Feladatok:

- a) Határozza meg a megoszló terhelésből származó erő nagyságát! (F_Q)
- b) Határozza meg a reakcióerőket! (F_A, F_B)
- c) Írja fel a hajlító nyomaték meghatározására szolgáló összefüggéseket, és határozza meg a nyomatékok nagyságát a tartó $z = 0,2$ m; $z = 0,4$ m; $z = 0,6$ m; $z = 0,8$ m és $z = 1,0$ m-es helyein! ($M_{(z=0,2m)}$; $M_{(z=0,4m)}$; $M_{(z=0,6m)}$; $M_{(z=0,8m)}$; $M_{(z=1m)}$)
- d) Ábrázolja léptékhelyesen a nyomatéki és nyíróerő ábrát! ($M_{h(z)}$; $F_{T(z)}$)
- e) Határozza meg a maximális hajlítónyomaték nagyságát és helyét! ($M_{h_{max}}$; $z_{M_{h_{max}}}$)
- f) Határozza meg a tartó szükséges méreteit! ($h_{szüks}$; $b_{szüks}$)
- g) Válassza ki az adott méretű idomacélok közül a minimálisan megfelelő méretűt! ($h; b$)
A rendelkezésre álló profilok: (15x30; 20x40; 25x50; 30x60; 35x70; 40x80)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

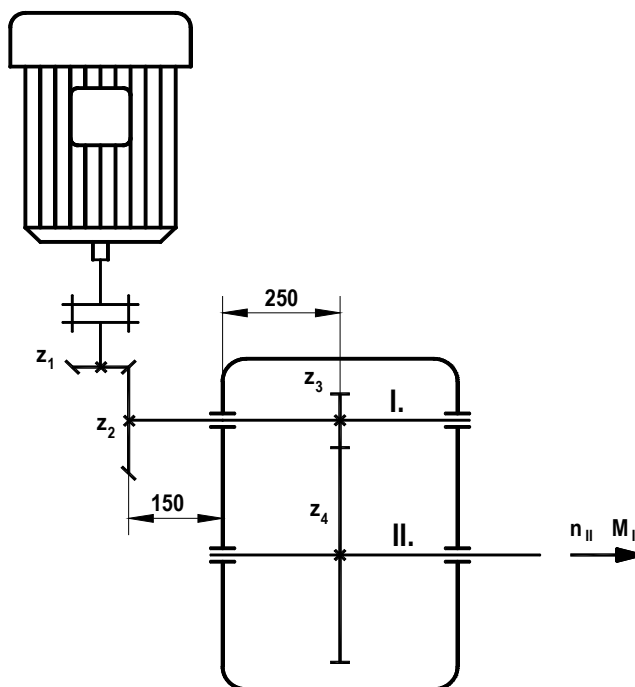
---

1. feladat megoldása:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. feladat**15 pont**

Egyfokozatú fogaskerék-hajtóművel viszünk át teljesítményt az ábrán látható elrendezés szerint. A hajtómű behajtása kúpfogaskerékpár alkalmazásával történik. A fogaskerekek elemi, külső fogazással készültek és a tengelyekre reteszkötéssel kapcsolódnak. Az eredményeket a szögdeformáció kivételével két tizedesjegyre kerekítse!

Adatok:

- a kúpkerékpár kerekeinek fogszámai: $z_1 = 21 ; z_2 = 42$
- a hajtómű kerekeinek fogszámai: $z_3 = 19 ; z_4 = 76$
- a hajtómű kimenő fordulatszáma: $n_{II} = 120 \frac{1}{\text{min}}$
- nyomatékigény a kihajtó tengelyen: $M_{II} = 100 \text{ Nm}$
- a hajtáslánc eredő hatásfoka: $\eta = 75\%$
- a hajtómotor hatásfoka: $\eta_{\text{motor}} = 85\%$
- a tengelyek anyagára a csúsztató feszültség értéke: $G = 0,8 \cdot 10^5 \text{ MPa}$
- a fogaskerekek anyagára megengedett palástnyomás: $p_{\text{meg}} = 20 \text{ MPa}$
- a tengelyek megengedett elcsavarodása: $\varphi_{\text{meg}} = 0,25^\circ / \text{m}$

Feladatok:

- a) Határozza meg a hajtó villanymotor szükséges teljesítményét! (P_{motor})
- b) Válassza ki a szabványos motorok közül a minimálisan elégséges teljesítményűt! A választható motorok $0,75 \text{ kW}$; $1,1 \text{ kW}$; $1,5 \text{ kW}$; $2,2 \text{ kW}$ és 3 kW teljesítményűek.
- c) Határozza meg a hajtáslánc eredő áttételét! (i_{1-4})
- d) Határozza meg a motor fordulatszámát! (n_{motor})
- e) Határozza meg a hajtómű „I”-es tengelyét terhelő csavaró nyomatékot! (M_I)
- f) Határozza meg a hajtómű „I”-es tengelyének megengedett szögdeformációját! (φ_{max})
- g) Határozza meg a hajtómű „I”-es tengelyének szükséges átmérőjét! ($d_{I_{\text{szüks}}}$)
A végeredményt kerekítse „0”-ra, illetve „5”-re végződő egész értékekre! (d_I)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. feladat**10 pont****Határozza meg számítással az $\emptyset 35H7$ -es tűrésezett furat jellemző tűréstechnikai adatait!****A mérettartomány határai: $D_{min} = 30\text{ mm}$, ill. $D_{max} = 50\text{ mm}$** **A számítások eredményeit három tizedesjegy pontosságra kerekítse!**

Feladatok:

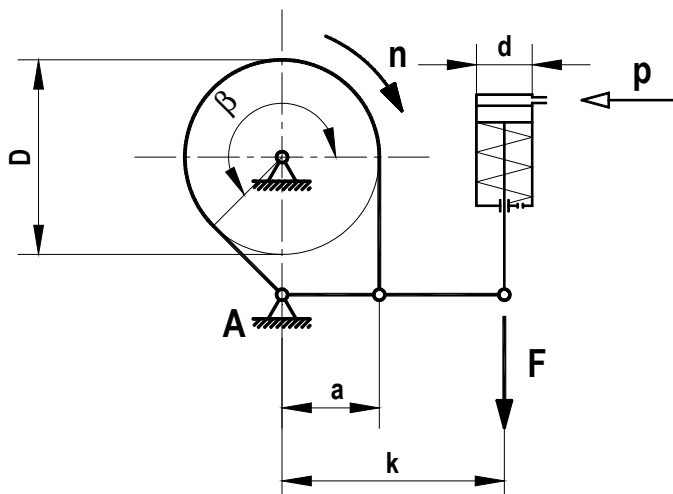
- Határozza meg a mérettartomány közepes értékét! ($D_{köz}$)
- Határozza meg a tűrésegységet! (i)
- Határozza meg az 5-ös Renard-sor ($R5$) alapján a minőségi szorzószámot! (q)
- Határozza meg a tűrésmező nagyságát! (T)
- Határozza meg a furat alsó határméretét! (AH_F)
- Határozza meg a furat felső határméretét! (FH_F)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. feladat

15 pont

Az ábrán látható egyszerű szalagfékkel egy forgó tengelyt fékezünk. A fékezéshez szükséges erőt egy pneumatikus működtetésű, rugó-visszatérítéses (monostabil) munkahenger biztosítja. A fékkar, a dugattyú és a dugattyúrúd tömegét, illetve a rugó hatását a számítás során ne vegye figyelembe! Az eredményeket a körülfogási szög és a feszültségviszony kivételével két tizedesjegyre kerekítse!

Adatok:

- a fék által kifejtendő fékezőnyomaték:	$M_{fék} = 140 \text{ Nm}$
- a féktárca átmérője:	$D = 350 \text{ mm}$
- bekötési pont távolsága a csuklótól:	$a = 175 \text{ mm}$
- a fékkar hossza:	$k = 400 \text{ mm}$
- a körülfogási szög:	$\beta = 225^\circ$
- a súrlódási tényező:	$\mu = 0,1$
- a munkahengert működtető nyomás:	$p = 0,6 \text{ MPa (6 bar)}$

Feladatok:

- Határozza meg a körülfogási szöget radiánban! (β_{rad})
- Határozza meg a feszültségviszony értékét! (ε)
- Vázlaton mutassa be a feszes, illetve a laza szalagágakban ébredő, a fékkart terhelő erőket a jelölt forgásirány figyelembevételével! ($F_0 < F_1$)
- Határozza meg szükséges súrlódó (kerületi) erő nagyságát! (F_s)
- Határozza meg a szalagágakban ébredő erők nagyságát! ($F_0; F_1$)
- Határozza meg a kívánt fékezőnyomaték kifejtése érdekében a szükséges működtető erő nagyságát! (F)
- Határozza meg a minimálisan szükséges dugattyúátmérőt, amellyel a munkahenger biztosítani képes a szükséges erőt ($d_{szüks}$), majd válasszon a megadottak közül szabványos méretűt! (d) Választható méretek: $d = 25 \text{ mm}; d = 32 \text{ mm}; d = 50 \text{ mm}; d = 75 \text{ mm}$

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

témakör	a feladat sorszáma	maximális pontszám	elért pontszám	a témakör maximális pontszáma	a témakör elért pontszáma
Választást, rövid választ igénylő feladatok	1.	3		20	
	2.	2			
	3.	1			
	4.	3			
	5.	1			
	6.	1			
	7.	1			
	8.	1			
	9.	1			
	10.	1			
	11.	1			
	12.	1			
	13.	1			
	14.	1			
	15.	1			
Szerkesztést igénylő feladat	1	20		20	
Számítást igénylő feladatok	1.	20		60	
	2.	15			
	3.	10			
	4.	15			
Az írásbeli vizsgarész pontszáma				100	

javító tanár

Dátum: .....

	pontszáma egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
Választást, rövid választ igénylő feladatok		
Szerkesztést igénylő feladat		
Számítást igénylő feladatok		

javító tanár

jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....